

Pochod bílou smrtí Mikuláš Šeret'uk, *6.6.1916 Kvasilov

Začátkem listopadu 1944, po mnoha přepadech a úmorných pochodech po hřebenech hory Prašivé, jsme byli téměř bez stravy. Mnozí onemocněli a omrzli pod Chabencem v dolině Na Soliskách. Ubytovali jsme se ve dvou ovčáckých kolibách. Byla neděle, den posvícení v rodném Kvasilově. Naše radistka Lydie Studničková*) vařila chlupaté knedlíky. Byl to vlastně zázrak, kde to děvče sehnalo potřebné suroviny. Moje plechové vědárko sloužilo jako varný kotel a v přilbě se smažil malý kousek slaniny, který jsem úzkostlivě chránil a dnes ho dal k dispozici na počest posvícení.

V té době navštívil náš tábor hlavní velitel partyzánských oddílů na Slovensku plk. Asmolov. Byla dojednána společná akce útoku na obec Klačany a dále pak Dúbravu a Německou Lupču. Touto akcí měla být vyřešena naše kritická zásobovací situace. Počítalo se i se zřízením nemocnice pro omrzlé a nemocné partyzány. Šestáho listopadu odcházím jako velitel hlídky s radistkou Lydií a osmi chlapci na průzkum k obci Klačany. Cesta je velmi obtížná, proto Lydií pomáháme nést její přístroj. Naším úkolem bylo zjistit počet nepřátel v obci a jejích opevnění. Tento úkol byl nesnadný a problematický, neboť vstup do vesnice hájily zesílené stráže, takže jsme nemohli odhadnout počet nepřátel, kteří byli ubytováni po chalupách. V kolnách byly náležitě ukryty jejich těžké zbraně. Usoudili jsme, že v obci může být asi 200 — 250 nacistických vojáků. Náš pozdější útok odhalil, že jich bylo nejméně dvakrát tolik.

Společný útok našich chlapců a sovětských partyzánů započal dříve, než bylo dohodnuto. Útok však byl odražen silnou nepřátelskou kulometnou a minometnou palbou a početnou převahou nepřítele. Průzkumná hlídka, které jsem velel spolu s posledními skupinkami partyzánů, se snažila zadržet nepřítele. Měli jsme však velké ztráty a přibývalo raněných. Začalo silně sněžit a při ústupu jsme se mohli orientovat jen podle kompasu. Bouře zesílila, a proto polevilo i nepřátelské pronásledování. Akce dobytí Klačan se nezdařila.

Měli jsme osm mrtvých a patnáct raněných. Navíc nám ubylo tolik munice, že jsme ji měli zoufalý nedostatek. V boji byl zraněn i náš kapitán Obdržálek. Vrcholem nezdaru bylo to, že jsme zůstali úplně bez zásob potravin a střeliva, s raněnými, které jsme neměli kam umístit, a s nacistickými pronásledovateli na krku. K německým nacistům se přidali i gardisté, a tak Soliska, kde jsme měli do té doby relativní klid a střechu nad hlavou, se pro nás stala nebezpečnými, a proto ztracenými.

*) narozena 16.2.1927 v Kyjevě, vstoupila do armády v lednu 1944 v Jefremově; provdaná Horálková.. Zemřela 7.6.2004 v Praze. Byla to odvážná a skromná žena.

10.listopadu jsme se připravovali na odchod ze Solisek. Asi v 8 hodin se na jižní straně rozpoutala prudká přestřelka. Střelba se k nám rychle přibližovala. K zadržení nepřítele byla vyslána zesílená četa bojové ochrany a četa sovětských partyzánů. Sověští partyzáni se odpoutávali od nepřítele a my jsme ustupovali za nimi.

Museli jsme ustupovat do příkrého svahu Chabence bez stromů a porostu, takže nic nás nemohlo krýt před smrtícími střelami nepřítele. Moje skupina byla určena k ochraně štábu. Viděl jsem, jak mí pod řízení se houževnatě snažili zadržet postup rozběsněných nacistů. Je mlha, a proto těžko mohu řídit boj skupiny. Ze zamlžené doliny vítr přináší zápach kouře. Naše dosavadní přístřeší Němci zapálili. Zase máme velké ztráty. Naše situace je zlá, někteří chlapci vzteky pláčou. Přesto postupujeme nahoru i když střely a střepiny rozvířují sněh kolem. Na vrcholu Chabence začíná sněžit a brzy přichází sněhová bouře. Vítr duje takovou silou, že se musíme jeden druhého držet za opasky, aby nás nesmetl dolu.

S námi jde poslanec Jan Šverma, za ním Rudolf Slánský a pak i celý partyzánský štáb. Všichni jsme pěti hodinami pochodu v hlubokém sněhu nesmírně unaveni.. Máme velký hlad. Navíc Jan Šverma má silnou horečku. Moje skupina jde v bezprostřední blízkosti generála Přikryla a důstojníků jeho štábu. Bouře stále sílí! Zmrzlý oděv na nás ztvrdl, jako by byl z plechu. Do očí a tváří bolestivě bodají sněhové vločky hnané vichřicí. V řídkém vzduchu se těžce dýchá. Náhle

nevidím na Lydii Studničkovou. Snažil jsem se ji dovolat, ale marně, můj hlas zanikl v bouři. Ubohá děvčata!

Do dnešního dne je mi záhadou, jak ty naše drobné dívenky tuto neuvěřitelnou cestu prodělaly a dokázaly zůstat naživu. Ale dokázaly to, většina prošla. Ploužili jsme se v čerstvě navátém sněhu, který nám sahal po kolena, a často i výš. Každý z nás byl nepředstavitelně vyčerpán. Přál jsem si na chvíli zastavit a odpočinout si. Po dlouhé době jsme se konečně zastavili. Sovětští partyzáni nám zepředu předávají zprávu, že do Jasenské doliny nelze, mohou tam být Němci. Dlouhý řetěz lidí se na chvíli zastavil.

Někteří okamžitě sedají a usínají. Budíme je jednoho po druhém, mnoho jich však usnulo na věky, zmrzli ve spánku. Poslance Jana Švermu doprovázeli čtyři naši chlapci, mezi nimi byl i Jan Pilař z Kvasilova. Tento úkol dostali rozkazem ze štábu. Poslanec Jan Šverma se již před pochodem necítil dobře. Nemoc se mu stále zhoršovala, až nakonec na této „cestě smrti“ zemřel vysílením z mrazu a z únavy. Bylo to kruté, ale pochopitelné. Na cestě zůstaly desítky, téměř stovka mladých, zdravých, vycvičených chlapců.

Nevydrželi útrapy pochodu v bouři. Při zastávce mi přišlo na mysl, že budeme-li takto stát ještě nějaký čas, zmrzneme všichni. Naráz, jako na povel jsme se někteří hnuli ke svahu. Snad to byl pud sebezáchovy. My tři — já, Mora a Šebesta — jsme se drželi za ruce, ale jakmile jsme udělali několik kroků, již jsme seřítili dolů, do tmy. Několikrát se přes nás převalila lavina sněhu a opět jsme se řítili závratnou rychlostí do neznáma. Šílená skluzavka se naštěstí začala zpomalovat, až ustala docela. Zde dole již bouře polevila. Byla nás tady hrstka, jen asi 10 osob. Pomáhali jsme jeden druhému se vyprostit ze závějí. Pak jsme sestupovali do údolí, až jsme přišli k potoku. Byl bystrý, ani v zimě nezamrzl.

Cestou jsme ho museli pro neschůdnost břehů několikrát přeskakovat. Mnozí z nás pro únavu přitom spadli do vody. Co to v mrazu znamenalo, to si dovedete představit. Tak jsme se octli v zalesněné Lomnické dolině. V hustém lese bouře téměř ustala. Náhle jsme došli k velké rampě palivového dříví. Ihned jsme rozdělali oheň. K ránu ten, který se měl starat o příkládání, únavou usnul a oheň zcela vyhasl. Většina z nás utrpěla v promočených botách silné omrzliny. Naštěstí jsem se probudil, vzbudil ostatní a promrzlé prsty jsme si třeli sněhem. Do rozednění již nikdo z nás neusnul. Později mi omrzliny značně vadily. Hlavně při chůzi jsem trpěl bolestmi. Zatím chlapci — ing. Kučera, Šebesta a Pilař — dopravili Švermovo tělo do doliny. Tehdy jsem ještě nedokázal ocenit jejich velikou obětavost a zodpovědnost, s níž plnili svěřený úkol za podmínek, kdy jsme všichni zápasili o svůj vlastní život.

Když jsem později tuto událost zvažoval, poznal jsem, že všichni tři dokázali nemožné. Neponechali Švermovo tělo napospas žvlům, ale snad zázrakem ho dopravili do Lesné doliny. Tak zemřel Jan Šverma, poslanec a náš spolubojovník. Věčná sláva jemu i všem, kteří položili své životy za svobodu a štěstí našich národů.

Karlovy Vary v říjnu 1997